दमयंतीकथा नलचम्पूवी

पत्राणि ४४

नं० ७५६-घ ४४ पत्र

नलचं४६५०

दमयन्तीकथा

(नलचम्पू)

५६ पत्राणि

श्री० न० १

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॐ जयति निगिरिसुतनायाः कामसंतापवाहि सुरसरि।
सन्निषेकस्नापनशुद्धमौलिः नरस्नवैरिजयेनो कीर्तिभाजो कवीनां मसत्कृ
दमृतबिंदुस्यंदिनो वाग्विलासाः १ जयति मधुसहायाः सर्वसंसारवल्ली।
जननजरठकंदः कोपि कंदर्पदेवः नरस्नपुनरपांगा स्वांगसंचारिनानां जय
ति तरुणयोषिल्लोचनानां विलासः २ अगाधान्तःपरिस्पंदि विद्युपानंदमं
दिरं वैरस्मेनरप्रौढं स्रोतःस्मारसनमहत् ३ प्रसन्नः कोतिहारिण्या।
नानाश्लेषविचक्षणः भवेन्निकस्य विसुणैस्सविवाचोम्हे हेस्त्रियः ४।
किंकवेस्तस्य काव्येन किंकांडेन धनुष्मतः परस्य हृदयेलग्नं नघूर्णयति

पद्भिः ५ अप्रगल्भाः परस्यासे जननीरागहेनवः सेन्यस्येवङ्गल्ला ।। ६
पाः कवयो बालकाइव ७ अत्मसान्तायहनिन्नाक्रणासनवीरग्रहा ग्रा ।।
स्मोवदोमेनोसमहदनीयासमेखला रोहल्लमव्रक्रिरन्मानोवेदेहंदेवि
पश्चितो यंमध्यपानिनोनोबाः कोवोपुंश्रेमंग्रीयते ८ यत्विन्मानसया
मूर्तिः शाश्विनः सजनस्यच कस्मैवैराविज्ञानस्यनमस्तोऽस्तुजेनस्यच ९ नि
श्चितेसस्वरः कोऽपिनक्रलोनोमहामतिः सर्वज्ञानस्तुशुद्धिकाङ्क्षयोना
भिनेदति १० तत्रयत्रग्रापिनिरोधासद्वेरापिसकोमत्वा नमस्येनमः कृत्वा
येनरम्यारामायग्रीकया ११ व्यामः स्तमाभ्रनाश्रेष्ठोवंद्यः महिमवानिव स्व

श्री ने २
3

छागौरोहृष्टोयेनभवेद्विलासिभारती १२ कर्णेनविभ्रमभ्रांनकुर्वाणेनविलो-
चना कैतिकस्यनाह्लादेकथाकोनेवभारती १३ श्रव्यहारिणाहृनीयेननमु-
दाकारधारिणा धनुषेवगुणाढ्येन निःशेषारेजितोजनः १४ इत्थंकाव्यक-
थाकथानकरसैरेणांकवीनामसौ विद्वांसःपरिहृणकाणिहृदयः कुंभाःप-
योभिषेच्या वाचोवाच्यविवेकविह्वलधियामोहाविथामाहृष्णा लपंत्येव-
किलावकाशमयथा सर्वेमहाःसूरयः १५ वाणःकालिन्दमायातिभंगिश्ले-
षविशेषतः नोद्वेगल्लवकर्णेनयस्माद्वैकोरसःकवेः १६ काव्यस्यास्वफल-
स्यापिकोमत्तस्येनरस्यच वेषःस्थायाविशेषेणरसोप्यन्याहृष्णोभवेत् १७

अस्ति समस्तमुनिमनुजहृदारकवंदनीयमंजुरविंदस्य भगवतोऽपि ये विश्व
व्यापिवापारपारवश्यापरवतोणस्य संसारचक्रे क्रमन्निक्रियाकोऽइशौंडस्य शो
डिलस्नानाम्नो महर्षेर्वंशाः सूयन्ते च स्ववर्णो विनाचंदनपल्लवा इव केचिद
न्त्यानाः सूचयः सन्त्यज्ञानां विविधं वद्वंशेनोचेनोयाभ्यासाद्ब्रह्मविदो ब्राह्मणाः
पुण्यजनानास्तुनवयेलकापुरुषाः सत्त्वानास्तुनचयेलयराः श्रमितानास्तुनचये
ल्पाकः कामवशानास्तुनचयेलज्ञानाः समागमस्य नवयशोऽपि नचयेलबाल
काः महाभारतिकास्तु नवयेरं गायत्रीविनः सविनापस्मरसोऽपि नचयेरंभ
यान्विताः किं बहुना मज्ञानातीति हिरण्यगर्भके न हि यापवनाहप्रा वेति वि।

श्री ने. २

३

संभवाभावे गिरीणां गिरिमाश्रये नेत्रांवेश्री विहारयशामोश्रीपरस्मात्मनोभू
नैमादित्यः स्वमतिविलसद्दैवविद्याविलासः उत्कलोलोदेदिग्गिरदिग्गिरव्रजन्नाः को
लिपौ सूत्रसिंधुयस्माद्यापिश्रवणपुटकैः कृष्णिनादः पिवंति नेत्रेरानन्तगुणौघेन
त्रिलोकाखिलकायिने नस्मारस्मिन्सुनोनानोनाऽपाचेत्रिविक्रमः सोहंहं
मायिने सोहाहकः पगाधेथेछलि संदधेनद्धदिक्षामिकविहेसारकायिनं—५॥
मंगलेश्वकथावयेद्रुष्टरेडवंनामया दुर्गलरीनमारथ्योवाहुभ्यामेभसोलि
पिः २४ उत्कलगलैरनलापाः क्लिष्टनेद्रुंद्रैः सर्वं नानानिर्हृणुनः सम्यका
वेरवकवेः श्रमे २५ सेगनामसरमाथेनरस्यामेहविराश्रया नेरनेधानमाले

वस्त्रस्यैरालोकनंकथा २४ उत्ताननायकोपेनागुणवहृन्नमौक्तिका चेंस्तु

हारयष्टिस्तुकेननक्रियते स्मृति २५ श्रीलिसमल्लविस्तंभराभोगभालस्थलभा।

स्वललामल्लीलायमानः समानः सेव्यनयानाकलोकस्या थामकविकथा।

श्रेवंपरवनीरसस्यमनोहरः भीमस्वभारनालंकारभूतः कोनाङ्गवमेइलस्य

श्रीरवायुणी सर्वेविषयाणांग्रधीत्यव्याकरणेरवाहस्पश्रकृतिनिपानोपसर्ग

लोपवर्णविकारः पश्चपातिनटास्फटवंपरवविकमितसवर्णकमलङ्गवा।

लयोद्धूलितरजःपुंजपिनारिनराजहंसावनमया प्रचुरचक्रैलस्तुक्रवाका।

कारंडवमंडलीमंडितननीरयाभगीरथभूपालकीर्तिपताकया स्वर्गागमन।

श्री
नं
५

सोपानुविधीयमानुरंगत्तरंगया गंगया पुण्यसलिलैः प्लाविनः चंद्रभागा
लेखकैनैकैरशास्त्रसारः सकलसंसारचक्रवालस्य शरण्यः पुण्यकारिणा
ग्रामो रामणीयककदलीवनस्यायामप्रथमस्य ग्रामस्य संपदो आश्रयः
श्रेयसो ग्राकरः सर्वव्यवहाररत्नानामाचार्यभवनमार्यमर्यादोपदेशाना
मार्यवर्तो नाम देशः यस्मिन्ननवरतमयमेकमैत्रप्रधानसमस्ताधिव्याधिव्या
निकरः पुरुषायुषजीविनः सकलसंसारसुखभाजो निवसंति प्रजाः तथा
हिक्कुश्वयोगगांधिकायणेषु स्फोटप्रवादो वैयाकरणेषु सन्निपातनसालेषु
ग्रहसंक्रांतिर्ज्योतिः शास्त्रेषु भूतिविकारवारः सांख्येषु हयलिपिषु गलन

गलग्रहमनस्येषु गंडकोथ्यानसर्वैनवनभूमिषु फलसंवेपशुद्धिकायनेषु
हर्म्यनेयत्र यत्रवनरागोपशोभिताः संग्रामाइवग्रामाः संगमकलभुवनान
गाइवसर्वेत्रनगरश्रेष्ठाः सदाचरणमंडनानि नूपुराणीव पुराणिसदानभोगः
प्रभंजनाइवजनाः प्रियालयनसाराणि यौवनानीव नानाविटपिहिता सु
टिकाइववाटिकाः निह्नुतिस्थानानि सकलतन्त्राणीव हेतुस्य सत्राणि
यशःपुष्पहासाइवाश्रमाणसज्जकभोगाः ऊर्पितकार्पितऊलाऊलिनलेकेश्वरके
कराइव भग्नकुंभकरणीवनानाव्यापाः हृत्पाः पीवरोयमः मरिनइवगावः स।
नीवनापारोषाः नूपुरघनयाइवकुलस्त्रियः यत्रचमनोहारिसारसहंसालन

श्री । नं । ५

5

हृषणहिगनाबायिषिताः कादंबरीगणबंधाइवहृष्यमानबहुश्रीहृयः के

दाराः किंबहुना अखिलसानगरीयत्रनवापीनपयोधराहृष्यनेनचयत्रस्त्री

नवापीनपयोधरा २६ अपिच भवंतिफाल्गुणेमासिहृतपाणास्माविपा।

लवाः नायनेनचलोकस्यकदापिचविपलवाः २७ यत्रसौराज्यरंजितम

नसः सकलसमस्तहिहूहिवारनमहोत्सवपरस्परारंभनिर्भराः सततमकु

लीनेकुलीनाः ग्रामविमानसग्रामाविमानभंगाः कलिपयवस्तविराजि।

तमनेकवमवः समुपहसंतिस्वर्गवासिनेजनाः कथंचस्वर्गोत्रविशख

नेयत्रगृहेगोर्यः स्त्रियोमहेश्वरः लोकाः सश्रीकरूरयः पदेपदेपवनदाः।

सेति लोकपलाः केवलेनस्त्राधिपो राज्ञा न विनायकः कश्चित् यत्र वलनास
वेधः कलिकोपक्रमस्तु पादपेषु हृष्यनेन पुरुषेषु यत्र च मरकगानोपरमहिमो
पद्यानस्तु न हि नावलस्थलीषु स्थूयनेन च वृन्नास्त यस्तु नीतिमन्तु हृषापि ह्रितो
स्य नीतिः सवरोष्यवटसंकुलाः कान्तूपयुतोपि सत्रूपशोभः यत्र च गरुत्म्यति
क्रमे न त्वत्रराशयः माग्राकलहे लेखशालिनः मित्रोदयहेषु मल्लकः स्थप
स्वस्वपुरे कोकिलावधूजीवविन्यानशीघ्रादिवसः ऊर्वैति न जनाः किं वक्र
ना देशाः पुण्यनमोदेणः कस्यापि मानोप्रियो भवेत् युक्तोमङ्क्षोणासपद्ये।
यौजनैरिवयोजनैः २८ नस्यच विषयस्य मध्ये निषधो नामास्ति जनपदः।

श्री॰ नै॰ १४

प्रथितः तत्रपुरीपुरुषोत्तमनिवासयोग्यास्ति निषधेति ॥ २९ ॥ जननीति मृदि
तमनसमसनने नेत्रासिताह्लनानेदा स्तानगरीनगननया गौरीव मनोहरा
भातितम् । यस्यामभ्रंलिहैः नीलमालविशालशिखरसहस्रैर्निःस्तनोंशु
जालबालशाड्वलाङ्कुरग्रग्रासस्पृहणलालसाः सवलनैः खेदयति मध्यं दि
नेमाद्दिने रविरथतुरंगमाः यस्यां च स्फटिकमणिशिलानिबद्धभव्यभवन
प्रांगनगगनाभसंचरद्धरिणीचरणालक्तकपदपंक्तिषु निपतनेति निर्मल+
सलिलाभ्यन्तरतरद्धरिणाह्लणकमलकोलायामयमधुपपटलानि यस्यां
च विविधमणिविनिर्मितवासभवनभव्यभित्तिषु स्वच्छास्वच्छायासवलोकयन्तः

कथमपि दन्यानीयंने त्रियैस्त्रियनमः यस्यांच दिव्यदेवकुलालंकृताः स्वर्गा
इव मार्गाः सततमपांसुवचनाः सागरा इव नागराः सततं वारणानि वना
नीव भवनानापि सरसेनाविनाः स्वर्गेद्रूपा इव द्रूपाः अपि कंपरागे देशा मद्रास
यंनोहारा इव विहाराः यस्यांच वकुलवणाः स्तुथावंनोहरायनेनः प्रश्नुराः प्रा
सादा बहिस्नुवारणेन्द्राः स्वशोभितरंगाः समालोकायनेनः संगीतशालाः बा
हिस्नुक्रीडाकमलदीर्घिकाः वहुथान्यनिरुद्धाः कथमप्यपिगम्यनेनः पण्य
विथ्यो बहिस्नुहेत्रभूमयः नानाशुकविभूषणाः योभंनेनः सभा बहिस्नु सह
कारवनराजयः ससौगंधिकप्रसराविराजंनेन विपण्यो बहिस्नु सलिलाश

श्री· नै

यः किंबहुना भूमयो बहिर्नस्य नानारामोपशोभिताः ऊर्वेति सर्वेयायत्रवि
चित्रवयसां मृदे यस्यां च भक्तिभाजो देवतायतनेषु देवताः स्वसन्निधाना हृष्यं
ने हृष्टेषु वर्वर्णिगजनाः ग्रहारसावयानाः कविगोष्ठीषु कवयो विलोक्यं नेद्यूत
स्थानेषु बहुसकाराः कांतारागाथियाः करिणो राजद्वारेषु संचरंति वेश्यागने
षु च भुजंगाः यस्यां च चतुरस्थिवेलाविराजिनस्सकलपराचक्रचूडामणि
मणिकर्मनिर्मितहर्म्यरम्यनयाम्बरपत्रिपुरीपराभवकारिण्यः ग्रख्ययोभा
वोद्याकरणोपसर्गेषु न निपतनिनायनेषु दाननिवच्छितिर्हमांधकारिकयोल
मेड्लेषु नचत्यागगरहेषु भोगभंगो भुजंगेषु नच वित्तामसलोकेषु

स्वेहहृदयोरजनितविरामविरमत्स्वरीयपादेषु नवग्रनिपत्रजननस्वदयेषु कूटस्थ
योगागीननानाविशेषेषु नव्यवहारेषु हृतिकालहोव्याकरणप्रयासेषु नस्वा
मिभ्रनेषु स्थानकभेदस्थितेषु नसन्तुरुषेषु किंबहुना विदग्धपुरुषसम
द्धिस्पर्धयाभांतियस्यां स्वरसदिनमणिवाग्रेश्वाग्रहग्रंथिनच्छा: नभसिपव
नवेलान्यत्रवैडूलासद्भिः परमपिवहंत्या वैभवं वैजयंत्याः अपिच चार्वीस
दासराचारसज्जनसज्जनसेविता नगरीनगरीयस्याः सम्पदासाविवर्जिता
नस्यामासीत्रिजभुजयुगलबल विदलितसकलवैरिहंदसंदरीनेत्रनी।
लोत्पलगलत्हृदलवाष्पप्रसवमानप्रतापराजहंसः सकलजलनिधि

श्री॰ नै॰ ८

8

वेलावननिर्व्वाणकीर्त्तिलेशभूषितभुवनवलयो वसुंधराभोगस्वबाहुधारण
क्षमः श्रीमान्दशरथसुताहारीरघरिकानेकधामाश्रयोरघ्नलोकदशवदनवः श्री
जनस्य वसिष्ठस्वविश्वामित्रजामदग्न्यनन्दनः जनमेजयस्वपरीक्षितनयः पर
शुरामस्वपरशुभासिनः राघवस्वलवकोदण्डभंगरंजितजनकः स्वमेरुर
वरीजानत्रूपसम्पत्तिः तुहिनाचलस्वगुणभागीरथीसहितः विंनामा
णिः प्रणयिनामग्रणीः सांयमिकानामारधीनां दर्शनीयानां उपाध्यायोऽध्य
नविदेशाचार्यः शौर्यशालिना नृपदेशः प्रास्त्रशास्त्रपरिहृष्टोदृढकुशहा
रिणामग्रगण्यः गुणकारिणामग्रपश्चिमोविपश्चितामग्राश्चान्यस्यागहनामव

रसस्थानयोर्वायोर्गणमपर्यन्तभूतधाराधारास्तंभभूतभूतस्तंभकांडकेलि-
नसालभंजिकायमानविजयश्रीः वीरसेनसूनुः समस्तजगत्प्रासादशि-
रःशिखरीभूतकांतकीर्तिध्वजराज्यलक्ष्मीकरेणुकाचापलसंयमनस्तं-
भेला श्रीविहंदकमलाद्वाननलोनलोनाम यस्यैंद्रजेदक्रमदकांतयः
सकललोकप्रियानिश्चयोगुणाः सततमेकब्रह्मांड संपुटसंकीर्णनि-
वासक्लमसनविषादिनः पुनरेवब्रह्मांडकोटिघटनामभ्यर्थमानाइवभग-
वतोविश्वसृजः कमलसंभवस्यकर्णमूलम्याः सत्यलोकमपिवसंतिस्म
यस्मिंश्चराजनिजननिजननानंदेरनेदर्यतिमेदिनीं गीतेषुजातिसंकराः ना-

श्री· ने· ५
१

नेषु नानालयभंगाः नक्षत्रेषु विषमचरणप्रयोगाः वाद्येषु दंडकरप्रहाराः यु
ण्यकर्मारंभेषु प्रवंधास्नानाः ध्यानेषु पाशाप्रयोगाः पुष्पकेनकेषु हलक्षेलाः
न्यग्रोधोपादपेषु पादकल्पनाः कंचुकमंडलेषु नेत्रविकर्त्तनानि नप्रजानां
मासन् यस्य कोपमन्याहृष्णाइवलोकपालः नथाहि अपूर्वो विबुधपतिः
अदंडकरोयधर्मराजः अजडचन्यः प्रचेताः अनन्तरोपथनदः येनच प्रचंडदोर्दं
डमंडपमंडली विष्णानविजयश्रिया श्रवणोत्पलरलायमानमालिनी।
मानलेखाकलापचनेन पृथिवी श्रियाबकामरूपयाविर्णीसमानेन भुक्ता य
स्यासकलजननमनोहारि विशेषाणाम्पृथुललाटमंडले अभिलषणीय

५

कांतयः कुंतलाः श्लाघ्यनीयो नासिकाभागो बहलवल्लीकः सरोमालिका-
लेकारस्तु मध्यदेशः प्रकटिनकमकोटिविलासः कांचीप्रदेशः किं बहुना
यस्याः कृष्णागुरुचंदनामोदबहलकुचाभोगभूषणान्यनीवांगरंगेरमा-
णीयता निरूप्यमाणा या यौवनश्रीः किं चान्यत् ग्रन्थपवनगावनारः स-
कोपि पुरुषोत्तमः येन मीनरूपहृषितेनांगीकृतं विश्वविश्वंभराभरो कूर्मे-
हृनात्मा वराहवपुषा स्कंधेन दध्रौ बभार नवनरसिंहाः समुच्छिन्नहिर-
ण्यकशिपुः न बलिराजवंचनवियोगामनोचैन्यमकरोत् नापि रामो लंके-
श्वरश्रियमपाहरत् नापि बुद्धः कल्किकलावनारकारी किं बहुना यन्यालि-

श्री॰
नै॰
१०

शिवमः सर्येषुममभूद्व्यालहूडामणि लौकालोक गिरीन्द्रमुद्रितमहीविभ्रांतकी
र्तिनेलः लोकालेपिचिरेनना: सह्कनिनलद्वक्रपंकेरुहेयेविलासिननेत्रप
त्रपुटकैलीवण्पमास्यादिते शुपिव येन्द्रेरघुनयः समलभुवनेः कर्णावने
सौह्रनायैः सर्वेत्रपालाकयेवलिखितैर्दिग्भित्तयश्चित्रिनाः यैर्वक्रेस्फुरिक
ल्पितैरपिवयेहर्षेणरोमांचितालेखायाश्चिवर्गगवः समहनामेकोगुणानां
निधिः यस्यापुपिष्टिरसेवनक्रचिदर्याथ्यैववचनक्रमः गुरुमंडलमिवापवं
समहानसमिवस्वपकारस्मारकमेकामेकमिवसकोटिगुणदानैरानव।
ज्वलमिवहृष्टहृष्टपवैनिन्सवैराज्य राज्ञीवमिवसर्वेदाभ्रमराहितस्फुरदये या।

स्वपरमहेलाभिरनोच्छपारदारिकः येनानुनानयोऽपि न कृतरूपयुक्तः किं
बहुना सदाहं साङ्कले विभ्रमन्नानसेच्छचलन्नलं भूभृन्नाथोऽपि नोया।
नियमसामर्थ्यहिमाचलः अपिच नलत्वभूःतज्ज्ञलक्षस्वनेयुक्तोऽनभोगे
खलभोगभाग्नुः सज्जानिहृद्योऽपि नयानियम्य ससमान्ननां काञ्चनकांविना
दिः नस्यचमत्कामहीयसोऽल्पिश्रशक्तिलेभः सकलङ्कनिःस्त्रनिघास्व
घासनाहलमालिकानां स्यग्रायथादयः गुणकर्मप्ररोहाणां प्रकरः सा
धुविबहारलन्नानामिंद्रः पार्थिवनीतिन्योन्नायाः केदः सकलकलो।
त्करकलापस्य सागरः समस्तगुरुष्यगणमणीनां आस्नानसेभस्वपला।

राज्यलक्ष्मीकरेणुकायाः सकलभुवनव्यापारलोकनीयाताः स्वयंभोनिधि
रिंह्वीरयंगृहस्थः उपेशायधौतमोडिनसकलसंसारकासारः सरागीकृता
समस्तपार्थिवानजीवीजीविनसमः शरीरमात्रभिन्नोद्वितीयइवात्मा कुल
क्रमागतः संक्रान्तिदर्पणः सुखेदुःखयोः स्वभावानुरक्तः सुचिरस्थितिप्रत
गाढ कृतनस्नेहाश्रयाल्ललाणः श्यामलंकथनरत्नः कृतवाशीलोनामममहामेत्री या
स्य मित्रं च मन्त्री च सङ्ग्रामसहायाश्च विग्रावयः शीलगुणैः समानः वभूवभ्
वस्यमनस्पविशेषोविश्वंभराभारसहः सहायः श्रपिच बाल्यएवाभिवाल्लवि
नायहारीसौहार्दयुक्तोपिदृढ्योपिविश्वयुक्तः सर्वेषामपिद्वेषनिर्मुक्तचेतनः कोगानाहगरहस्पेन

सुयनेच ग्रथयपार्थिवः तेनास्मिन्नमान्यपरिजननृपरिवृढे श्रोछत्रेणगृष्ठा।
मेत्रेमैत्रिणीरोणीकृतनैवेणेनिरस्तनविषयरसेसेराज्यरागजननेनजननी
यमानेजननस्यसर्वायपास्तृहवृहैनिधायराज्यंप्राप्यविनाभारमभियोव
नारंभरमणीयेरस्यरमणीजननस्रदयप्रियेप्रियंगमेनरीभासिखिनमद
नमहसि ग्रथहसिनस्वरसौभाग्ययुक्तासिविस्माप्यिनसमस्तजननमनासि।
लसत्लावण्यपुंजनपरांगितसमृद्धांभासि कान्तिकलाहितनचेद्रमसिवयसि
वर्तमानेमानिनमानिनीयौवनसारसर्वस्वः स्वयमनवरतेनसकलसंसा
रसारत्वमनवभूतु तथाहि कदाचिदनुत्पन्नविषमरणभयोगतदराश्वा।

श्री·
नं·
१२

ह्रिनापकारी हरिणाहननविलासमकरोत् कदाचिच्चंद्रमौलिरिव सदनगा-
णासनानिमज्जकशार संख्यादिनायोगपर्वेन भुवि विजहार कदाचिदच्युत इव
शिशिरकमलावगाहनेनात्यन्तमुलककोरकितननुरंगेन भोगभाक्त्व-
मवाप्निहन कदाचिन्नलिनयोनिरिव राजसभावस्थितः प्रजाव्यापारम-
विनयन् कदाचिन्मयूर इव कांतेनान्नमन्ययोपरमंडलो विलासेन हर्षमवह-
न् कदाचिन्नक्षत्राभिरिव ग्रंथिन्यासेन यायुक्तो मृगान् सारीवक्रपाद्य
वनमार्गेव्भाम कदाचिदंजनेय इवातविनोदमनवनिघ्नन् कदाचिद्दानेश्वर इव स-
गीवेर्वैरेहेति स्पर्धस्यार्थिनः प्रार्थनाक्रियते सफलेतिवानरपुंगवानादिदेश

कदाचिंमकरकेतनेनेव सुमनसो मार्गणा विधाय स्वस्य गुणाकर्णाकृष्टीचका
र कदाचिदंभोनिधिरिवोच्छलन्नताभिरम्याः कृतानिमिषनयनविभ्रमाः
सकेरयाः सिषेवे वेलाविलासिनीः कदाचिद्दशरथ इवायोध्यायां पुरि स्थि
तः सुमित्रोपेतो रममाणो रामभरतशत्रुघ्नेन लक्ष्मणमाह्लादमन्वभूत् एवमा
स्य सकलजीवलोकसुखसंतानमनुभवतो यांति स्म दिनानि अथ स कदाचिदु
न्नपयोधरोनरयनहारावलीविराजिताः कमलदलकोननयनाः सुरुचा
पवक्रभ्रूवो विघंमणिमेखलालंकारधारिणीः शिंजानासुजहंसकाः श्रो
ढकेरणसंचारहारिणीः कदाचिन्नपकेथरालिरस्तनपाणकककांतिकलापे

श्री· न· १३

13

स्वमखमंडलाः सकलजनराज्ञिग्रीयमानगुणाभिराममनुपसत्तावणपराशि

राजिने राजानमवलोकयितुमिवावनरं निस्सवर्षा: यत्र शाकाणः सर।

योवराज्यपट्टहंसीहूनन्नूत्वध निंन्दन्यन्कोकिकदंबकस्यदयनं मदामदंग

क्रियाउन्मीलन्नवनीलकंदलदलव्याजेनरोमांचिना हर्षेणेवसमुछ्रितो

वसुमतीदयेसलिलैंझधजानू पर्णैःकर्णपुटायितैनेवरसस्रावप्रभाभविस्फा

रितैःस्थलकेतोमयूरघुमंडलनसि:नेमेघवर्णीगर्जितं पाताल्याग्रयमानमेसरम

भरदंनालियांलिधनासेलाशेलावेववहनिगुच्छपुलकेयाराकदंबकुसुमाःश्रथक्रमे

णनीरंनीरजनिर्मलंनीरजसंभुवसलिलम्   जानेजातिलतागुच्छगंधाय।

यमयुग्मेवनो अपिच युनकदंबकदंबकनिष्पन्नमवपरागयरागस्तमंथरागः
झनन्नघारनघारनिरागीणांश्रियनमामृत्नोमहनोवत्तु : ननास्थनिरल
ननरागिणिविषिविगलद्दारिजमृषि यंनचानकदंषि निवेणिवारणिवपुषि
मानिनीमानग्रहहंशंथिस्तषिजनिनयवासकमुषि विरहिवपुषिविहिषि वा
विनमेदकद्दाषि मुदिनचंदमासि विनिद्राणांयकंजनसरसि स्वाधीनप्रिया
प्रेयस्यप्रोषितनकलहंसवयासि नष्टनष्टत्रमेंदलीसहासि मेचकिननननसि
निष्पन्नमीयरजसि स्फुटनटतटजरजः पुंजपिंजरिनाष्टदिग्भागभासिभा
स्वरस्वरचापचम्प्रभृति मधुरसटहृति मदिषशोषद्गानि स्फुटविस्तरत

श्री
नै
१४
१५

तरीति पाटलहारिणि वियोगमानविधुति पुष्पकेतकीमधुपानमत्तम
धुकानि वहंमंदमेचकरतरीति हृष्यमाणयोषिति श्रोद्भूतभूरुहि रासिक्त्या
निशातुहिन सगंधगोत्रुहि कदंबलेभालसिमधुलिहि मदिरमदनारद्ध
नायमानमेचनादमुदि कृष्यमाणमधुमधुरमयूरवाचि विनिद्रकौशमान
कीपणालिनि यूथिकाजालिनि नवमालती मालिनीकंदलभाजि पश
माननेत्रनगताजिभिला हताहापिनपरिभाजि पंनसारंगरुजि नीडनि
मीणजलबलिभाजि संडेदगोपयुजि मालाधारागरहतरप्रपयामा
यमानहप्राटि दिवापि सूर्यमाणबाणबाहुच्छिदि सिंधुरायोभिरि

दिवरहमनुदिविरहिमनस्लादि जनिनजननमृदि नाप्यिङ्खरछायानवेदि नि
छन्नहृष्टीमध्यवध्यमानवाजिनि विकसितकुलवनविराजिनि मीरसीमं।
निनयामसोसनि विजयमाननमनोजंमनि जानेजगज्जीवनिज्ञोस्तनसम
ये कदाचिदनेवसि दिवसेमृगयावनपालकः प्रविश्यराजानो विज्ञापया
मास देव किंस्यादंजनपर्वतः स्फटिकयोर्हंदंरयष्टीचैयोरंभोमेदुरमेचक
वकिमुत स्निग्धहलाकाहयः सून्यः किंनुकरेणुजंजस्र इति मेघा तिसमु
न्यारयंदंष्टाहंदकरालकालवदनः ह्लालः कृतोप्यागतः ननस्यासौ मिं
हंकेयकपोरुकेदलभ्मनः स्निग्धप्रदेशेप्रामुवोभंजनन्नेनत्रपोत संगसहयाष्ठ

ललनामेडयन् मंदंमंदरलीलयाग्निसहस्रोमखश्चुलीलासरः क्रोडः कीडगनेना
पयान्निवमभवत्क्रीडावनेरललनान् राजानराकर्णपचिंतिनेनवान् सुरज्ञाश्रेः शुकपि।
ञ्जगुञ्जहरितैश्छन्नावनोनास्तृणैः संघ्रनिसोडचंद्रकेजलैरुतोडवेमेडिनाः ये
वुलीरविपांडुपल्वलपयः कल्लोलयंतोमनाग्वानांवांतिविनिडकेनकवनः क
येलवंनः शनैः माद्यंतिचैनेषुश्रोथिनः नघुज्यनेविहतें । ओमित्यवधारयग्र
हूयबाहुकनामलेसेनाधिपतिमादिदेश भद्र क्लनमनञ्ज्रीयतांसमारिप्य
नोहनवैरिविपनयः पन्नयः पर्याप्तंपतोमनस्तरगाः सज्जीक्रियंतांनि
जजवेन निर्जिनमानरिस्थानः समारोप्यंतामानरिस्थानः मपनीता

श्रियन्वे विरहस्यं नो निर्मथ्यिन प्रोथिमूष्ययापाणाः पापघ्ना इति अथ मौलिमंडला-
मिलेंदुकलितकरकमलयुगेन सेनापतिनायदात्तापर्यतिदेवइन्द्रमिथ्या-
यत्वरयानष्याह्नेन सति स्वयमपि निर्मांसेनवव्रमंडलेपरिमितेन मध्येलग्नु
कर्णीयोः स्कंधेषु पुरस्तश्चमाणस्वरासिस्थिरग्रंथवीमोज्झमे पीनेयपश्चिमपार्श्वयोः
पृथुनरंपृष्ठेश्यानेनजवे राज्ञावाजिनमारूढोहमसकले युक्तं प्रशस्ले गेणैः श्रा
हस्यचक्रमेण कार्दमिककर्पटावनद्धमूर्धजैर्दंडखंडपाणिभिः हूमेकमौलि
नकारैर्वेगगावाहिभिरनेनैः कृतान्तहूनेरिवपाशहस्तैः पापर्द्धिकैरनुगम्य
मानोहृगाङ्गत्वासिनकैर्यरैः सम्प्रोष्ठकर्णसम्पुटैरकाङ्कोदीनप्राणैरिववनप्रा

श्री· नै· १९
16

णाभिराकर्ण्यमाणहर्षितहृदयहेषारवः पवनप्रवर्तितनतरुणाशोकपल्लवव्या-
जेनहृतादिवोल्लिमहस्ताभिरुह्दीयमाना प्राकनिकोलाहहलस्थलेनभया
निवार्यमाण इव वनदेवताभिः अभिमुखागतैरुन्मिषितनरुणनरुपुष्पश्च-
करमंदरविंदवर्षेवाहिमिर्वेनविनाप्राप्रांकिनैरक्षेमिवोपपादयद्भिरुपरुध्या-
मान इव वनमारुतैः नविद्वसंगइजस्समकेसरोजरजालजटलाभिर्भयाद्वा-
नरोमांचप्रपंचाभिरुद्गोनसंगागनारवगाङ्करहृदिनेननिष्ठ्यमान इव वन-
वीरुद्भिः नद्भिनभास्वरमंदकेरलावलोकनेनानमयमानः स्वानुगतो
पश्चानुगतः तगज मध्यगाजे नहन मासमसार तगजमध्यगाजेकेविद्ध

त्वरस्वधागणपतयः केचिन्नृहसिंहिकास्तनविक्रमाः शशधरः केचित्पाश
पाणयोजंवुकदिक्पालाः केचिद्धरिमार्गानुसारिणो बलभद्राः केचिच्चक्रपा
णयोमधुसूदनः केचिच्छिवागमानुवर्त्तिनो रौद्राः केचिद्धनाश्रयो विप्रलोकाः
केचिद्वेदिनो जननापरप्रवालाः प्रभंजनाः केचित्पुष्पेन रंनिरंजनमृदयोनि स्त्रिणः
नस्वहरित्थिवीपनेराजकलितस्वायताः पतानयो वनरुहपुः ननश्चनेः क्रियंने
विकलभावननिर्भंजः ज्ञेमराश्च प्रियंने श्रनेकथारयापानिनः खड्गः खड्गिन
स्त्रुस्नाहृष्ट्यंनेरंनिनः कोदंडदंडादंडकाश्च विविध्यंनेवरिनः शारः शारभाश्च
भज्यंनेनरवल्लरदवश्च दाणेनयनंनिपीवरावराहाः सीरंनिरंनिनोविरसेर

श्री· नं· ८

17

रमयंति सानेकारं कवः प्रकाशशोभालभयादाशोद्दन्तितिरोहिताः शरसंख्यानहर्षि
नायांति महासमहिमाः दुर्गसंश्रयेश्वयंति नरालिननेत्रकानेत्रकाः त्वरितनरंन
रंतीवोत्पतंनेतो नभसि निजजवविजितनरंगाः कुरंगाः नर्दवल्गतिकेर ज्ञाताः
कस्मिकविस्मयैः किमिदमिति व्याकर्णमानैः सवैः संत्रासेर्मिनकर्णतालचल
नाहितरतिनः पानयनं जेत्रंगोजतिनज्वरः समरगयाकोलाहलः कोप्यस्पष्टेने
हंसस्फुरतनीयैतिभरभ्रनं ब्रह्मांडभांडोदरे राज्ञाप्येकपारप्रहारयति नमनमाने
गः सर्वतोविहारिहरिणप्रायाकर्णावरवाहहननहेलयाविचरन्तिनस्तनस्त
हणनमालमंजरीजालनीलोहूषिनः कंधकेसरमूर्धलव्यकर्णसंपुटस्मा

८

[illegible]

श्री·
ने
१८
18

नगरगावेगो विस्मयेनैषयास्मिं दिनपतिरयिष्ठौर्योस्सुयेरथौव भूव अथयकथमा-
पिनाथ्येश्रोथिष्ठथस्पद्दतावान्वितेनइव विशाले मालमः साल्मलूले स्वखसम
ननवाजारानमानः श्रमोभः कणकलितकपोला लोलललीलालकेन नवम
थिनेश्रममुलितनयनारविंदमोरोलयेनः उमखमिनननर्थ्येलूलालयेनः शि-
खिशिखंडमंडलार्दिनोडवयेनस्लडुलनापलवनिवहान्वाह्नेनो निर्फेरनल
शिशिरशीकरनिकरान्कवालयेनः उरजन्जमलानिमकरंदविंदुमयोमेद
मानंदयामासः कंपिनीपवनाः पवनाः अनेनरमनवरतकरालकौले
यकउलकवलनाउलितकोलकरिउरंगकेदीरवकिशोर समूहेनसह

१८

परितापविनेयपरितः परिजनेन जनितविविधस्मरगवयाख्यायानिवनिवारयि
त्वमेनं रागनराधस्मारिनकरे मध्यस्थनं नागनवनिभगद्वनिराम स्तिमाल नि
सहस्रं वविनस्मगविनाशशोकभरारिववनवीह्ययपनन्त्व पुष्पलोचनेषो
वाछेश्विवमध्याह्लौ स्तनमध्यकेविलीनमकरंदबिंदुषुश्रयमाणेषुचवनरे।
वनानेवन विमर्दापालंबेश्विवनरुवंशेरीन विविधविहंग विरुतेषु विचरि।
नार्भकरंगकण्डूंविनीकलगुलहज्जिनव्याजेनान्नायमिवकृत्स्नं वेनीषुवनस्थ
लीषु इनस्थलनः संचरे श्वद्वृन्लनरवनेरगवुः रश्मिविशेतरवानयराणिमंडलाहन
विनाशवंतानागगनचरेभ्यः कथयिनुमिवोन्मनति श्रंबरतलमह्मनपरिज्ञाणे

श्री· नै· १९
19

वमूर्छित इव पुनः पतितमभुवि भवनपारावतायनस्त्रिपत्रधूसरेखुलिप्ता ।
ट्टले सकंपकपिंजलकलापोल्ललनललितनलिननकह्लणसंजरीपुंजनि
कुंजनाट्टहासिनि मज्ज गुंजनलिनवनानरमपरमनुस्खलिने चंचलचंचरीक
चक्रवाले संक्रमक्रमेणसंपन्नेसैन्यस्यावसरे नमेघवसरसमालक्ष्म
स्यापसतान्निवेणाश्रमभाजिराजनि एकस्माज्जनोपि वल्लीनननिवहस्य
सराशिराः स्कंधेदयहंडकं ग्रीवालंबितसंमणिः परिक्रमयन्कोपीनवासाः
कृशः एकः कोपिपटसूत्रं चरणयोर्बद्धाधगः श्वानेनवानायातः कमंडलुव्यग्रा
विरंवनोभिलापुरीमहहंह यागान्यचराजानमवलोक्यमविस्मयमेवविंनयेन ।

१५

युगंनयनयोमैत्रिमौह्वात्मोषवान्‌णोरोमसमसंवसत्वंवशाक्षिनःसुणोस्मय
नेश्रिये पघेणाभिनलेगलेचसहृशेशेलस्यरेलोशथे नेजोष्मस्ययथानथा॰
सनत्वयेकोप्येषभन्तोभवः नरेवंविधाःखलुमहानुभावासहनीयाभवंनी
न्येवमवधारयत्रपत्तलवस्वाभिसवकोनिनिर्जिनमकरध्वजायनभ्यामित्ववा
दीत्‌ गतापिसविस्मयमनामनागप्राभिनमल्लकाः स्वागनधश्रेनाभि
नेघनीयैयात्रिक ऊनः पृष्टश्चासिक्वचकियश्माघापिगंनव्यमनुपविशविश
स्वच कथयकोविदस्मवौकिंवरंनीमेनेकरेणहृस्थानः किलाश्चयेदर्णिने
भवंनीति नचाकस्मिकंदर्शनमपूर्वःपरिचयः स्वल्पःश्रीत्वरिनेकमप्या

शंकनीयमपूर्वं रथांनैषि न स्वजात्यामणयः स्वांस्वकुत्रनासपकृवने नरे
न्द्रिमहूनेमेकमत्रगोष्ठीसखमनुभवावज्ञावैत्यनसर्वोरीन् अमृगवध्या
पूर्वकौनककथाकाणानरसिकश्रूयते यथैव मित्यभिधायमुखोपवि
ष्टस्यास्य समीपे स्वयमप्युपविश्य कथयितुमारभत श्रस्ति स्वर्गसमः
समस्तजगतां सेव्यत्वसंख्याग्रणी दैवोशारहिताशिमखस्य तिलकः स्त्री
पुमरत्नाकरः यस्मिंस्त्यागमहोत्सवव्यसनिनिभिर्थैर्यैरशून्याननेह
देयाः स्पृहणीयभावभरितः केनान्वकेऽर्थेने कथं वनासे प्रणाम्यते यत्र
विप्रपुरंध्रिगेस्त्रतिलकव्याहारिणहरितिविरिचिहडामणिमरीचिवचक्रचकोरवृं

चरणनखचंद्ररुचिलिचयेन भगवता सेव्यमाने सेव्यमानया उपहसितकैलासश्रीः

श्रीः श्रीशैलाशूलपाणिना यत्र च विकचविविधवनविहारसुरभिसमीर

णोलितकदलीदलव्यजनावीज्यमानत्रिभुवनविनोदखेदविद्राणनि

द्रालसद्विजमिथुनसनाथपरिसराः सरसचन्दनविपुलनलवलस्रुकरोच

क्रवालकुलकपिंजलमयूरहारीतहारिणा नाकलोककमनीयतां कल

यंति कलमकेदारसाराः सरससहकारकारस्कराः कावेरीतीरभूमयः ।

किं बहुना अखिलसुरलिसमस्तरत्ननिधये श्रीदक्षिणस्यै दिशे स्वर्गस्पर्धि

समृद्धये द्रविडदेशो नाम गौरीयसे यत्र स्त्रकरंगकामेकहायनः संभोगली

श्री।
नं।
२२

लाभुवः सौख्यसायनमेभयंतिरसिकाः केरथंणखेस्त्रियः नवप्रणनस्तृणा।
स्तराशेरः श्रेणामणिमरीचिचयवहलकेंक्रमानुलेयपल्लविनपदारविंद
द्वयस्य क्रैंचभिरोभगवनः स्वगेयिगेयमारनापिवासिनः स्कंपदेवस्मर
श्रेनार्थंसिनोगनवानसि नस्मास्त्रनिवनेमानेनक्वचिदेकास्मिन्नयपेरोपि
निन्यश्रेयपारपनलेसैयोध्श्रोनेनविश्रम्पनामयाश्रूयनोयरास्त्रयेमालै
किने श्रनित्लपदविन्यासमसारस्साधसिंधुरवधूस्कंधमधिरूढाश्रोठम
णिकिसहायश्रायाश्रोनपनस्त्रारुचामीकरदंडचामरमरुमेतिनालका।
वलयीकणोत्क्रवलयासंकारयाविणीरुचिरहचिमस्त्ररणन्नपुरा पुरः

सरसरागगांयर्विककंटकेरलविलिस्मरन्स्मरस्मरमसंगीनाप्रेंखोलनप्रयो
गेषु रत्नावयाना नेत्रेमन्नाग्मीलयंती प्रियमाणामाहूतानपत्नमेंऽलामेंड
लिनमदनचापवक्रवेक्रभ्रूः भूपालपुत्रिकाकार्यिक्रनोप्पुस्त्रलिनाननदेव ।
न्यग्रोधच्छायामंडपसंस्थितिस्थितयतनं चालोक्याविचिंनवानास्मिविस्मितना ।
मनाः किं लक्ष्मीः स्वयमागतास्वरिपियोर्दैवस्य वक्षःस्थलात्कोयत्वन्त्वरूना ।
वनारमकरोर्हेवीभवानीभुवि प्यामांभोजसहप्रपत्रलचलन्नेत्राभिमा
पप्रयनोयानस्नानकरोषिकिंनवदने वक्त्रः सरूत्वंमम ॥ इंदोर्सौंदर्यसाम्यं
कलयतिकमलस्पर्धनीनेत्रपत्रे कालिंद्याः जंनतालीनलयतिविभवं

भव्यभंगैः स्तरंगैः नस्याः किं श्लाघ्यनेस्मन्ब्रू भगगगणानिधेः काव्यहृद्वैवयस्याः
पुष्पेषोर्वैजयंतीजयतियुवजनोंमादिनीयौवनश्रीः अपिच आकारः सम
नोहरः समहिमानंदैभवेनहृद्यः साकोनिः सत्वविश्वविस्मयकराः सौभाग्य
भाग्योदयः एकैकस्य विशेषवर्णनविधौ नस्याः स एव क्षमो यस्यास्य भुजगाध
भोशिवभवे जिह्वासहस्रद्वये साधियथान्वमिदानींसामिहृष्ठक्षस्मि नथा
पेशश्वमिलितेनैकविद्वदीवीनपांथकेंदर्वाणस्याहिशिरश्चस्थेनसादरेणहेः
केनोमहूर्नेमिव नवैवविश्राम्मिनमारभत श्रुतेनशास्त्रयंमयानेननस्याः पुरःकस्यचि
द्दीवीनेनरचनेः श्लाघ्यमानस्मकथासैवालापः नास्मिंस्मिनमृलवस्यनिस्यपरोते

यत्नालेन्यपनेष्येषां केरपिसहृष्टोद्भयाः किंबहुना साक्षान्मन्मथमंजरीसर्व
भुवनाभोगलवैवोचित्तः श्लाघ्यं नद्भवतोः किमन्यदपरं किंत्वेनदाप्यास्महे भा
गधेयोगसमागमेन भुवयोर्मानुष्यमाणिकययोः श्रेयामस्तु विधे विचित्रव
नासंकल्पाशिल्पश्रमः न च जाने सकलः स्वहृनीनेननस्यालकुवणादेवो ।
लसद्दहृलपुलकोद्भेदोनेविनोम्बुकायाः पुरोविस्तरेणैववर्णितः नचम ।
यापिविस्मयविस्खलनविवेकेन केयं कस्येयं कुत्र कुतो वा प्राप्स्थितेनिश्चया ।
ग्रहाः कृतः केवलमहृष्टासर्वज्ञयोन्यमाकस्मिककौतुककानिरेकालस्मि
नसमस्तान्यव्यापारेणानन्यचनयेकाग्रनयागरदृनिरुद्धेनेवस्तूठेनेवस्थि

श्री· न· २२ 23

नेनेगोयोनेवसेज्ञानसनमसेनेव विवह्मूर्णनेनेवलोभलंभिनेनेवगतताया ।
मषिनस्पोनेनाधनीनेनसहनैवन्यग्रोयनल्ली सवरसाभिनमासीन् नरा
युष्मत्रैवकास्थिनः स्वहृत्तानः नस्पारिशिनयासकलजगज्योत्स्नाया श्रसि
त्र्यिरेशानिःप्राधजननयनक्रमरेंकुनानयाहृहेनहहृंयश्रुक्रमव्ये श्रभुस्र
मेस्थाख्येजन्मकृतार्थेंजानीचवहृषीसम्यत्रः सफलः परिभ्रमणश्रयासः
नरिरानौकिमन्यन् श्रत्रमन्यस्वस्वाविषयगमनायमासित्वाभियायव्यंसौ
नूराजाख्येनरोकर्णंविनिनवान् स्त्रीमणिक्यमहाकरः सविषयः पंथोयासोनय
गत्यापारोपिविपेविविश्चरवनललकिंनसंभाव्यने किंनाश्रुयेमहहृयविमगाया

२२

सनोकांतेयुवनचेनसोपिक्रूरने नास्मैवनिसंनमः नथाहि नोनेत्रोंजलि
नानिपीनमसहूनस्याः स्वड्ढपास्तने नोनासानवयपलवोपिनमयाकणोह
नेसीहूनः चित्रेंवुवनिकायमकमयोयड्ढलाहृनलहमजिनपैयेमन
दंपिसेनस्यांमनोयावनि सोयंड्लैमेषुनगागः पुंसा ग्रन्नरमस्वास्थ्येग्रे
गेस्ये रैसंथ्रमविघ्रास्वादनमाहूणेनमसाधसंकेपनमनात्मविक्रयेपार
वथ्यंथ्रनरंजाजंथ्रनिंपनेस्वलनमलग्रग्रहमनुन्मादनमवान्याद्यानमड्ड
मणमसौकं थ्रहीनक्षनिग्यापियंमनुह्याहाहिकंमेंथनवमस्वलिनमनो
रथे मनलेंमनममेत्रग्रावेषाः सर्वेष्यानमः स्वस्थिननननङ्मेनायमनो

श्री
नं
२५
24

नेमने यस्मायमेवं विधोव्यापारस्सवधारयन्नवनाथे सर्वांगेभ्यो भूषणानि न।
स्मै समर्पयमास तान् नैस्तै राज्ञावैः स्थित्वा च कं चित्समयमिममयच यथा प्रस्थितं
पथ्यं कथमपि संप्रेषयामास स्वयमपि न कालान्तरालमिलितैर्नैर्दत्तैर्वि
वसां द्गस्तगम्भीरो हस्तैः सम्रवणं चित्रकर्म किंकोपस्कारवाहिभिः पादाहि।
कपतिर्नैरनुगम्यमानो निजावासमयासीत् ततः प्रसतिच स्फोघ्यानम
हत्वरं गतिन समरस्लीवेन तृणमपलल्य नत्य सरोजिनीवनरत्न प्रायेपि खि
त्रात्मनः पीरस्यापि मनागमन स्तृणक्रूरीकोणं नरालेवलाहमेस्मिन्।
विभाव्य नेपरवधौरंगैरनंगनलः प्रवमस्य समस्तमनरायिन दर्भिसंलोपच्छनः।

पंचममर्थान्नानिपथममथहनोयांतिनस्यक्रमेण हरचरणसरोजद्वंद्वमुद्रां
कमौलेमेदनमदनिवासावासराशाव्यसूणेः इतित्रिविक्रमभट्टविरचि
तायांदमयंतीकथायांहरचरणसरोजांकः प्रथमउच्छ्वासः ॥ ॐ अथकदा
चिद्विकलपरिमलसिलदलिक्लाक्लिनकुटज कदंबकसमकणिमुर
शून्यकाननानि विश्रासंसदमुखमयूरग्रानावलोक कलकमिनास्वा
विरलनरनदिलनालनितावणासविगनहंसहिराजराजिस्थपनस्ययो
पतास्वदीणशकास्तहद्दांविगनप्रायास्ववर्षासुरनिसकुर्वाणः सदक
लकलहंसहसमहारिणामन्तकलरुणामागनायांशारदि छिरदसद

श्री॰
नं॰
२५

गेयसंध्यानवासिन्ना लयाविनेक्रमलमिन समसक्षरस्वायायास्त्रविसस्कजेनि
रोषोहृषिनकेसरान्कालकंठकैटीरवकरंबकेगरहृदीर्घिकाम्रणालि
काकारवेिडनविरामरमणीयमृन्नरन्लघारन्लमयप्रवेषसंगतन्मरं
गेषिवहंसमंडलेषु स्मरघोरनिकरनिमेषिनयाथमार्थप्रहारकृपिपरमि
क्ष्मरविंडमेदोहस्वकनस्थलीषुभिषनिवेपुरवंधकक्रसमप्रकरेषम
रंनीषुधारलक्ष्मीप्रवेषानेरवंरनमालांबिवनिपाकस्त्रकक्रतावलीषु
यमाणासमरराजराज्यविजयघोषणासपक्ककलमगंधपाणिपालिकावा
लिकाहृंसगीनिषुधारहोकरालेहृमीलन्नीलनीरजेषुकणनिवधावयु

विगमस्मरस्तृणीयेजानेजलनिधिश्यायियंगीनिद्राङ्कहि विनिद्रमंद्रनरस्य।
समरोजरानिराजिनसर स्मिशरन्तसमये मसामत्रवनविहारिकिन्नरमिथुने
नगीयमाननमिरमनस्त्रीतेश्लोकत्रयमस्त्रणान् यन्यः शारदिमेवंनेशोल
सश्चिनवशालिकान् शासारोद्रीमखाः पोरः केदाराश्रुङ्कुषीवलः नमिनाः
फलभारेणनमिनःशालिमंजरीः केदारेषुहिपश्यन्तः केदारेषुविनिस्त्र
नाः शाहुवेशारदेवापिबद्धयाकाशाद्धारिणी त्रिलोकचनीत्मकाकस्यात्रो
नीरजसंगते अनेनस्तद्रूढ्णेनानतरंगरंगीनाहारेणश्रवणापुटप्रथमपि
यातिनिधिनाश्लोकत्रयेणविषमविषयवैरस्यजनजनतिकठिनकृदारेणदा

श्री॰
नै॰
२९
26

रयरिरुग्रहयरांसुखोधियिसंगारसंगमलेगमारोप्यमाणास्तदेवोद्यानममंदमंदरा
रमकरंदसामोदमनमधुकरवोकरमणीयमपसंनमारभत ॥ प्रथममसःमुख
द्वंद्विनेनचलसुरदनामोदनंदिनारोलनविरलक्रमस्मिननमृष्यखिरस्त॥
खसमस्तरनखमाखिन्नकिन्नरीनिविडनरपरिरभ्यमानकिन्नरनमस्तनेन॥
क्रीडाकमलदीर्घिकानरंगोत्संगरंगन्मणनामसरसरोजरहारिणायो
वनमदनिरुद्धनैषधीयंमिलंवलीरीचलनकिलासलासकेनवनमा॥
रुतेनेनानुलक्षितनः ॥ सोकमनरक्रमस्य देवमवहैरिवक्षुद्रनेवनेचना
रंगनद्रुपद्योमे भानिगंडशैलस्थलालंकारयाविएपा ॥ गंधलनाः ॥

नागरुचिनाश्रुंदनयत्रभंगाः नालिकेरचिनस्थिलकः नवाहहियथसवन
रनि चनांजनयष्टिका नाभिरम्यानीलनमालकः नायरीकृनस्नोमृली
रागः पल्लविनमेनहथ्पने शोकजाले इनस्त्रकोचनगिरिविसृरचिनः
क्रीडापर्वतः इनस्त्रग्रंजेरकृचेमिवाविदिनश्वलबालसालवने इनस्त्र
भवद्वैरिनगरमिवानकेचिपवज्ञलसेज्ञलेकृपज्ञले इनस्त्रभूजेदिनाम्
मूटडवपुन्नागवेष्टितोवापीपरिसरः इनस्त्रज्ञरुसेनैवकृनाश्रयोमहि
नाचक्रीडासरिन्पुलिनपालिविति सभंगास्त्रेषोकिंज्ञपालयावनपालि
कयानिवेद्यमानानिवनविनोदस्थानानान्यवलोकयांचकार ननस्त्रतः

सुकोरचक्रवाकचंचूवंचलवंचरीककरणहूणिनचंपकसहकारसंज्ञाः
रीदललंनरेणवनमार्गेणस्लोकमेनरमनिकानेस्तया पुनरेवं बभा
च देव पुरंदरानेदिनंदनोद्यानस्यापिनोस्यवनस्याकिंवर्णयिने यत्र
विजटाश्रियमनेकजटः स्फुरघेकपुष्पकमनेकपुष्पकाः समुद्दी
जिनराममानेदिनरामाः समुपहसंतिलकेश्वरंनरवः यस्मिंश्च म
नुमहृरहारिणिभद्रभुजंगश्यानेविचित्रकौंचकपदेङ्केरः श्यामलश्चवैनाली
यंमालिनीशिखरिणीपुष्पिताग्राचहरप्यनेविविधाजातिः यस्मिंश्चैकभीमा
सेनविनिर्जिताकोपिनैकनकुलानाद्वारिनानेकनकुलाः सहदेवैनैकेनसं

ननैकैः सद्दरैवैः संगतानानवद्रुमसंघंते कुसुमैरानीहयः किं वान्यदवलो
कयन्नैवः पटलमलिकुलानामन्नमन्मेचनीलं भ्रमत्तुपरिनद्धांणां पु
ष्पितानां विलोक्य सद्रुमदकुलकोकानिर्भरोन्नमसमक्रलरलयनिकल
बंमेरमेरंमहसराः भास्वद्विरेफगणविकासभांति संयोज्यपुष्पाणि शिली
मुखेषु इहस्थितः सर्वजगज्जयायपन्नः स्वमेषुच्छपुरः करोति इतस्य ह
रिनिरुद्दिणश्चेषस्पिकाजालमूलेकुसुममजमपुविड़संचरमेसेहभा
जिमपुरमपुकरालीगीनरमावयाने लिखितमिवनहर्षोपलवान्नल
नानि इतोपि सायंकोऽशवलोभवत्समनवर्गिनः यास्मिन्नाकत्रसारंगामा

श्री॰ ने॰ २८ 28

ं गायति किं त्वरी राजने राजने नायेसा नना सान नायकः यस्मिन् विभास्य गायं
ने किमंरं किमंरे स्याते इत शास्य ननयति जलबुद्धिं बाललीलाम्यगाणमयमिह
पङ्कोनिः स्फाटिको भित्तिभागः इह हरिनमणीनामहसंनो मयूखा स्फुरम
नवरणालीलोभमन्यास्यति शपिच गौरवं गौरवं शास्य पर्वतः पर्वतस्य लोभ
मशीभ्रमरीणास्य कुरुते कुरुते ननेशपिच इह कवलितकेदंकेदरेकंदलिन्या।
भृविविरचितनकेलिक्रीडनिकोलमूर्ध्वं इह सरसिजगेयकोनमंगेगजारंगः स्मरसिस
रलयेनः केंपरां केंपर्यति इह पुनरतिनिर्गान्तिशास्य भिन्नकुंमसकुलानि कुला
निघट्टपटानां सुक्तिसत्वकरणेरणं निवीणं नटनगणगणायति

किन्नरेंद्राः स्नस्त्रुक्रीडास्थलेकमलशीर्षिकानीरन्ध्रनलमनुमरन्ध्रेवाः
यश्च वद्दन्निनवविकासोल्लासिकिंजल्कलभ्यं मधुकरकृतगीतानंता
यत्र भ्राजी वनकरिमदरंगंधस्यर्धिसम छदालीकसमसकल्पघारः
घारदीनः समीरः राज्ञानेनेननस्याः सकललतिनवनप्रदेशप्रकट
नक्षियालापप्रपंचेनपरितोषितः साधुभोः सारसिकेसभाषितसंज
रिसाधुस्वहाणपारितोषिकमित्यभियायसर्वेगीनाभरणप्रदानप्र
सन्नाननोनामकरोत्‌ अनंतरमिनस्तनुस्वसंचरच्छुद्दलनरभ्रंगविहा
गवेगवेलरक्ङलचंपकहूनचेरनमंदारामेरस्पंदमानमकरंदबिंदुसंदो

श्री· ने· २५

२९

ह्रांहुंबहिर्नाकांड ब्रह्मादि प्रलंबनोद्गूलवल्लीवलयगन्निंबद्यामोरजेबुस्नवक
कदंबकेऊस्रुमिनकरवीरवीरुपिकोषकिनकगंजेजनननकेजपिंजान।
स्तुककर्णिजलेजलदसमयनीरदनीलननमालननल्लानांड विनुपिखविडिम
ड्ले मदकलकलहंसोन्नेसकमलवापीमंडिने मंजरितसिंधुवारसंद
रामोदनेविहिने मंदनरमारुतान्दोलनविलोलककोलकेमलफलना
लिकेरलवंगसपूगपुन्नागनारंगनारंगिनविहंगे भृंगसंखलबनवरयंजरजा।
जेविनसजेखज्जेस्मंजरीरजः पांसुलभुविभवाभूषणायमाने सर्वत्रा।
निवासनामनिवनेविहंनमारभन नवचम्पनिकरे प्रलयप्रचंडपवा।

लालितनंदहिमाचलगंडशैललीलामाकलयंतः मंदमरुत्तरंगिततनुतनुतरश
रदभ्रविभ्रममायमाणाः सुरवारणेंद्रविहितोभिन्नगगनमंदाकिनीपतन्त्योडिं
डीरपिंडपटलानिविडंबयंतः सकलोदितेंदुमंडलसहस्रसंछादितमिवग
गनमापादयंतः मंदरगिरिपरिक्षेपक्षुभितक्षीरवारिधिपूरसमसुच्छलितडिं
डपकल्लोललीलारचयंतः शोभाहितफेणचक्रवालधवलाः प्रमुदितहरा।
ट्टहासमलवाइवमूर्तिमंतः पतंतोमंदमदकलकोलाहलभरितभुवनांतरा।
लाः सपदिपरानतलाममुत्फलयोडपेकजपकरशकारेणमंडयंतोगनिपेतुः क्षणे
पिपुंडरीकयोः पदपत्रराजयोराजहंसाः तथाविधेचविलासव्यतिकरेविस्मय

श्री
न.
३०
30

विस्मृतनिमेषतयानि वीतनिश्चलनीलोत्पलपलाशशोभायमानलोचनः ।
कौतुकाहृतनन्दलितमनाः सपरिजनेनान्यपतिरवलोकयन्निश्चलपक्ष्मावनेस्थ्य ने
चथानतरागा शुपिहृतनयोंऽपहृयानाः हिमानयोऽपि स्वराजिनानकेचित्स्वचञ्चु
पुटविघटितनिकटबालस्थलकमलजह्मलासरसलिसकिमलयानिकव
लयंतः केप्युन्नेसितनसरलगलनालनालयोन्नलिनवनविमुखाः एवमालो
कयंतः केचिदुल्लिमयपहृविहेपयवनकेपिनकेरलः सलीलमुन्मनेनः केवि
मधुमधुरनिजनिनादनिर्जितशिंजानन्पुराः पुरोस्यधावनोविचारिनुसारभं
नयराजाभिपरियाविनविहंगग्रहणाग्रहमग्रसमग्रपरिजनापरिहासोमीलदम

लरं नकोऽत्रिस्तवकिनाथ रयपलेशोऽविहृ समैव नेषाम न्यतनमसनुश्चवदृलवारीव
ध्येया धारुसंवरनमो षड्लिमवलयत्तविन्तेपविलासहृस्मितविलासिनीलास्य
लीलमुद्रामिनाथ ग्रीवेज याहृहेलयाहंसे अलिमः सचेतनरक्तकमलगर्भ।
विम्बमायमाणेपाणिपल्लवेपाङ्कुपमवइवयमरागशुक्तिनलेहणमुदयशैल।
षेणमाणिकशिखरत्रिलायाग्रिंडविवद्यराजित राजहंसेनाङ्कमाघमानकु
ध्वचनवृधुरीकर्फेरस्वनेनवहूतस्वक्लिशाहेविस्पष्टवर्णाविषेधं राजानमुप
श्लोकयांचकार पाङ्कपंकजमेलीनमधुपलीसमंगले योविभर्ति विधेयानु।
नाकपालीसमंगले अपिच करलग्रियंगणाळालेविनमलेविचित्रनिलक

श्री. म. ३१

31

च वनमिव बकुलवैनकथमवनं न्दपनमस्याभूत् वरसहकारकरंजककवीर।
नेरोशोकमदनपुन्नागविविधद्रुममयराजेकथमभिनविभीनकाः क्वापि
क्वापिच वाणकरवीररमनकप्रानपत्रकबंधुजीवकहजाने न्दपविविध
विटपद्रुपल्लयापि विटपः कथंनासि राजानं नरोकर्णेप्सविस्मये ग्रहेम्य
स्यैर्यमनुष्यमतिर्योग्याश्वर्येऽत्र्ये सायुर्यंवाचि प्रास्युर्ये प्रज्ञायोऽऊैरायमस्थै गामे
यैवर्णानुव्यक्तोप्रायेणहारमेपुनर्नेदाभयभ्रमणमात्रविवेकास्तकथंप्रगल्भ
पनस्यहितज्ञानिषु नदेषविहंगव्यजनः कोपिकामचारीभविष्यति सर्वथामन
मापिनावन्तेयाः सर्वप्राणिनः यनः कामनः कर्मनः प्रापनोवासंख्यमहूपाणि

भवति

विथास्त्रुयेभंजिभुविभूनानीनिविंनयश्रुविनज्ञलमीथड्डलसिनसिंड्डवारमेंज
रोभिरिवङ्केरकोंनरेंनाःदीमिभिरचेंयेस्वागनमहच्छेन् थसावपिशालयथ्रा।
णनथिराः स्तुविरोविधोचयेनयांड्डपुष्पथ्रकारेथ्रकारेणथ्रनिस्तुजयपिंत्रिवदे।
वभवरलोकनेनाह्लादिनमनसेमसाथस्वागनमिनिङ्कवाणोराज्ञानेरा।
नयांचकार थ्रश्रांनरे ञासननलननरमारनारकमकोंडाड्डंबरनवाघ्यसवमान
मिववह्नतोचद्रः उत्तिमयहयलवव्यानेनसेंमरहीनेसह्नचरेप्रगावोह्लार।
मिवदर्थोयंतोहंसो हरादवनिपालमवाध्यरोध्यवेंटाटंकारकोमलयापिरा
श्लोकद्वयमपठन् एकोनमेवनेयोगंमन्मकाह्लारपरिष्कृदः हंससमोहयो।

श्री॰
नै॰
३२

गेणापि देव किं वर्ण्यते त्वया निरंजनतयोरेति हृत्विश्वसंसारसंगतः हंसः किं वर
र्ण्यते कापि यस्य नालंबते स्थितिं ग्रन्थस्य राजनूतनलयांचितोत्तनयघस्वयेमो।
वेच्छेति नाहारे बहुधावनन्वसतिनोपि साधारालंदलमाग्रहेण राजान
गतेनेन नस्याः श्लोकस्याविना श्लोकोत्क्रिसेना ह्लाघमानेन मौलापलीत
यानेव भावे ग्रनेकयायः किलपद्मयानेसदासदभोजगतः करोति सहंसि
केदारविहारशीलो नवर्ण्यते किंबहुना घाजेनः किंवान्यदति सूयतेनोवंयस्यका
रणेश्वलिसन्धीरग्रहेमणालिकानामपनयालिकामायरागस्थगितसुखकमल
पिवतादनेन विनाशिना विनियतोपरिजन्हेरिनानवैः ऐडिनमयरदलेदलिन

मलिकालतवकमनसमसयतीतैः

सकुमारभावः किंगायेवेरण्णनेनकृत् नहेषायावन्मध्येवहूर्यायंजरंनावग
ह्रतेनावन्मेकुनःसन्तोषः नवनदीतिनेहिन्मेमनिनिगरुरीनेयिगरीयःयान
कमलि श्रुयिमृगयेकलहंसिकेन्वेपुनमंनसंगनार्यविमाननोसहसे वि
परीतःखल्वेषःयनः सन्वधाकानागगविमुखोमपुपश्चाण्णश्रयण्णीया स
गनीविनोकोनोकामयने नटलमनेनगछ्छु वनेस यथाभिप्रयमिन्याभि
ह्निनवनिसंगपरायोस्वरे माप्यिसपरिहासेहसी हेहोविहंगभुजंगारुण्ण
लिकोनासरसंनरसानुरागरंजितमनाःकामयेमकिंकापोनुतेहेवानोर
मेवकेन्वयिनसंभाविनइत्याकलितकलहंसमवादीत् माप्यिवेदगच्छपुर

श्री नै. ३३

33

परस्मैनोल्लापयंत्विन अस्त्राग्राम्भारगते चानर्यौचार्थं मासेष्वियांशकोपयस
हृष्टाप्यव्यसूर्येवयंचराजन्हृसः नथाहि सरसांस्थियमनुभवासोनन्दीनोपा
त्रेषुवस्थितिकमे नचरणचयोयोन स्नाख्यामहे नन्नपतेषुविपत्तोसायु:
पथासेस्वस्यजीवनमृक्षः प्राणपुवच संसारसुखसर्वस्वप्राणिनोहिप्रया
मनः दूपसंप्राणसंग्रामस्थेमप्रायुध्येयंवद जलीनमनुकूलेचकलसंज
चलभ्यानेनरत्नमनेककलहारंभणेनभवानध्येवंविषयेमप्रपंचनाटकना
यकोनानिचराचेव यथाभातिनथाकमप्युपकारंकरिष्यामीतिराजानमब्रवीत्
न्नथानेरेखेनरितमंडलादनिस्पृहवर्णोपंक्तिमनोहारिणीवाग्रसूयन राज्ञोराजे

३३

स्तिग्धं हंसौ विमुच्यतो भविष्यद्येन ने ह नो रमयन्त्यः प्रलोभने राजा तेन नस्याः
सौम्यबल्लानैलसरेणवो गम्त्यलकयता कर्णानरमवनी र्णानरमयनी निः
नाधा कोमलानि नितिरिपिंछुस्य शोभ खमिवानुभवन्मनो निमीलितानाहा श्विन
यो चकार ग्राह्लादयं निसो खामः धानकेभीयकेभिकाः कांचीपत्नापसश्री
काः श्रोणीबिंबाः स्तनाश्रुपि नस्कानामस्मादमयन्ती कस्यायंमाश्चर्यभूतो वि
हगः का चेयं नभोभारते सर्वमेव विलरेणवेदि नव्यमित्यवधारयन्नेकस्या
मन्यफलपल्लवितनमालतानालमंडपच्छायायामुनिरक्षमममकरंदपीकर
सारणि श्रिरेणि तानले निषघमेहमभवादीत भद्रमामपरीनेसखमनम

श्री· ने· ६४

34

ऽंकनिपयपश्चिपत्सापाप्रीतिः प्रयोमनन्तिरपेवंदाति एव सकारणं अग्रगुणं वात्मा-
त्वं अतिमित्र संदरोमेश्रीभावइतिसनो लक्ष्मणमहि नन्तवैभवस्तं नावतोनिः
शाकमभिधीयते कथ्यके यं हमयंतो कुम्भकर्णनाकीदृग् इत्येतत्र मावसति का-
श्रुभवानस्माकमग्रकं नेमिछति काव्येयदि वाणांन्येव मनः सोमपकथयि
तमारेभे संगारनसमंगारनस्याः सौंदर्यं गोरुपः कर्णमारोप्यानोदेववानोविस्म
यपल्लवः श्रीलविलोणमेहिनीमञ्जलमंडनायमानो नगननगरपुरविहारायश
मरमणीयः सीतासहायसंचरितनरघुनाथपादपद्मपविमारणः पुण्यनरनतं
गंगंगागोदावरीवारिवारितनदुरितनदावानलप्रशमसरोमंदरस्वबलिराजजगंनिनपरि

३३

कैलासइवमहीश्वरलोकहृनवसति: मेरुरिवस्ववर्णोधहृतिकमनीयः य
द्वेषाइवहृहृस्वरपुरुषावनाशः सोमान्वयइववृयवृयानः वेदयानइवाने
कस्मैवनैरुपेनः पर्वतेनपर्वतेनस्थाणोभिः पुरेपुरेपुराणपुरुषैः जलेजलेकु
मलोद्भवैनयदेवदेवकुले वनेवनेवरुणेः स्थानेस्थानेनंदनोद्यानैः स्वर्ग
लास्वर्गस्य नायीप्रायोप्यनायीजनस्य विंध्याद्रमुहिना यो दिक्षिरेषानाम
नेगियदविणोदेशः यत्रयोगेश्वरीयेश्वर वेदवैधकेच भरनेभारतेच कल्पश
ल्पेच प्रधानोयनीयन्योयान्यवान् विदग्धोवापि गुणोगुणे स्त्रियोमन
सिवसतिनिरंतरमणोकोलोकः यत्रकुत्ववन्हृनंदिलल्लाटलोचनानलेका

श्रीः
नं॰
२५
35

ज्वालाकवलनाकुलस्खलत्पणगावलोकनमात्रनिर्जितपरमेश्वरमनसोवि
लासिनीनामस्त्रकुचक्रंभयोः स्मरस्मरस्वेस्वमपरपल्लवेषु भ्रमेगेषु पतन्तुः कटा
क्षेषु पुण्यवाणानिमेयाया नीलीनोगेषु नयनस्य लस्यापिनरतिमकरकेतनोवस
नियासनाहणमेवमवीरोषु प्रोमार्थमासरणस्तनगलनमेवल लावण्यमेवा
मुखकमलावलोकनायरचेणः नारनरनयनकोनिरेवमुखकमंडलमंडना
यचंदनललाटिका भ्रूविलेपायविद्रुमाय मृगमदपत्रभंगः कटाक्षाय
युवजननयायपरमस्त्राणिवेयककुलमकोनिरंजनछरपवलोकलोचनम
नोमोहनायमाहेन्द्रमणिः मुखकमलपरिमलागतमधु करमधुकरचाकर

एवविनोदायावीणाध्वनिः किंबहुना नाप्यवनिहेतिस्थानमहंमन्येस्यगेहगणः
मुक्तानामास्पदंयेननासामेवस्नेनोत्तरं मन्येच नाभिरेवविविधपतिप्रुवन
निधानकुंभोभिः कुंभोद्भवोपिभगवान्प्रलोभितोभविष्यति येनाघ्रायेन
मंदवनिदर्हिणांदिदिशि अथवा देवोभवेत्कस्यनवल्लभोमौक्तिकसंकुलःस
स्थितकामकोटिः दग्येककासंधिदिवं विहाययस्मिन्कमारोपयितुंनिवकार
नस्मानर्भूनवैदर्भमंडलमस्यालंकारभूतमनाकुलसमरयतिपुरश्नस्य
पिति पतिनःपरिवोक्तांनेधानमद्भूकफस्येयाधानमालोचलयितमदश्चम्भा
भलिहप्रासादशिखरशिखाभोगभ्रमरविरथतरंगवेगमेकदाम्नेहात्रा

श्री॰
नै॰
३८
36

मेत्रपवित्राङ्गनिङ्गनसमस्तरित्यांनरिह भौमेमान्यानमूर्वनैः हूतनमन्त्रुभिः
रयिमन्त्रुसून्येहतमूस्त्मैरयिनिहतकस्तकैरयिनिहतकवरैः सेमागेस्थैरयिवि
हसैयः सकलवैराग्यैवस्लवारिभिरभिस्तनिश्चिभिरथ्यानिश्चिकृगालैः माम
प्रयोगप्रदानैरयिरेडाकलस्विभिः शनपृथ्यानमारिभिरथ्यैकमार्गैर्व्रोस्लै
रथ्यासिने पकवज्रकर्मभिरिवद्रोणगुरःसरैः प्रासादैरिवनलायारिभिः नै
पथिकैरिवानुमेयानुमाननिपुणैः वैशेषिकैरिवद्रव्यानुराणकर्मसामान्यसम
वायविशेषपंडितैर्वैयाकरणैरिवहृयसिद्विश्यानैः हंसैरिवानेकग्रंथिवहकय
रिकै पकवविकटकौलरंभरीवाभि रिवकृवचहृप लोभिन लोकाभिः

२५

ककविकाव्यपद्धतिभिर्विभ्रमयति गणाहमानिभिर्निशाचरीभिर्विरजनीरा
गिणीभिः सर्वतोमुखजनचनचपलाभिरस्यनायोभिः कण्ठेचैहिभिर्भ
रिते एकत्रबालकमिवजलालाकीर्णे एकत्रहृष्टजनराजिते एकत्रवि
त्रविधयेवप्रवर्थमानसकलशिशुधाभिनयाविन्यस्तस्वस्तिकयासर्व
तोभद्रभूषिणयाभवनमालिकयालंकृते एकत्रनाटकैरिवपताकांकसं
पिनैंयनैर्ऋकृतानेरिवहृष्टहाटकर्मभिः प्रासैरिवस्तंयारैः विचित्रदेरि
सविचैरत्नतेरणैसननलैर्देवकुलैः संकुले विशालमपि ताम्रमपमेवनृ
स्वराणसंपुक्तमपि चराणाहितविरसमनमपि सुविमार्गे सर्वत्र चलताया।

श्री॰ नै॰ ५८
37

कमपिस्थिरप्रकृतिमनंतमहारागहृद्धंखिनोसुखमंडलविधीयमानोऽस्कल
कमलखंडशोभायास्तगगनरंगरंगनृत्यगुणज्ञेनराजीवराजमानेराजहंसविरा
जितवारेवरदायालेकामणीयकरसऊडलंकृतंदिव्यनामनगरं यस्यनाति
हूरेद्दर्शनहरीनकनकद्विरिनोपलवालुकास्वकनजनितनयनानकंभंगागंगामस्यह
संतीस्वर्गमार्गश्रयणानिःश्रेणीपुण्यपयायपयोसीवहति यस्यचपश्चिमप्र
देशेप्रणतसुरासुरमौलिनीलमणिमरीचिचंचुरीकचक्रचुंबितचरणांभो
जस्यभोजकटकूपजन्मनोजराचानिनयपानेःप्रचंद्रिदंडिक्रदंडनाडंबरन
गेडयाघाण विरलितवैरभंमंडलस्यभगवतोभार्गवस्याश्रमोऽस्तियत्रचविपत्त्राः

वेनिमायवोननतन्त्रवः विस्रंभमाणकमलानिमग्नोस्मिननतमनोसिज्ञव
लयालंकाराः कोऽन्यदीर्घिकाः ननसीमेनित्यः विपराङ्कोनानिसरित्कुला
निनकुलानि किंबहुना देवानोरहितोणोदेयासलवैदर्भमेडलं नत्रापि
वरदानीरमेडनेङ्गेडिनेपुरे नत्रालिसमस्तरिपुपहतेदोदर्दहितणेतोणीष
लमौलिमाणिक्यानिकषनिर्मलितचरणनायदर्पणः चन्द्रशेषिपुलि
नचक्रवालवालुकासंख्यमसंख्यविख्यातकीर्तिनीयकोनिमयायवलित
वसंधरावल्लयोनिजभुजपंजरानुरनिरुद्धपारिकायमाणरणरंगांगनो
पाङ्गिनोजिनजयश्रीः योविनमदमनकोनङ्गनलविलासिनीनयनचो

श्री. ने ६८

लोन्वलदलमालाप्यथो मानः स्वावएणभुएणशनिमौरविलिवन्यासनयजनकः
पुरंदरइवनाकविख्यातः गरुत्मानिवनागसापिहेयो पद्मषंडइवनालसा।
हिनः व्याकरणग्रवेयइवनासंसयग्रः पामयापन्नो आधारोधीरनयाः पुरपुरव
कारस्यश्राश्रयः श्रेयसां श्रियांसनोनोच राजारणेगनेष्वगणितभीभीरसा।
नाम यस्यानवरतमुत्कृष्टालयः क्रीडावनयादयाः धीरलोकस्य श्रयरुषा।
रायास्तावाग्निभवनस्य विमलतराः सभालकोरेरेणस्य विकसत्कुचयोगवयवः क्रो
डार्पणकस्य श्रयराजयोमंडनमणयः सेनासमरंपेश्य गगनरुजोविनेविनामाभव
भवान्मिनंनौरिपवः पुष्पकरस्य यस्य च केरपकमनौकांतेः मनाः कारिणः सरामा

२७

णेन मानिनीलोकः कृतेन विपट्टयानेन मनाः कौङ्घाननरवेणावेयजनः
कटकालंकृतेन दोषः सीमंतिन्यानपरिधेयजनः यस्य च चरणांभोज यु
गले विमलीक्रियते नमज्जनेन नमज्जनेन यः श्रृंगारेण नयनिनारीणां ना
रीणां यः करोत्याश्रिनानां नवबंधनेन बंधनं योगक्षेमश्च रज्यनेन रमणीनां
नुरमणीनां यस्य च नमस्याग्रहारेषु क्षूयनेन लोपाख्यानेन लोपाख्या
ने यस्य च राज्ये मात्सरस्य पुलकस्य बंधः सगुणस्य कर्मेकस्याकर्षणं
स्तवेषु प्रभवस्य छन्नस्य दंडः सज्जाने रूपाने विशेषस्योत्खनन्नोलंठनेन
ज्वलीनकस्य कंटकस्योन्मूलनारंभः समागलमस्य पुनर्वसुभाजस्सुदस्यवा

श्री॰
ने॰
२५
39

ग्रहणलोकनममूत्‌ किंबहुना देवेन्द्रहितार्णिस्फुरविस्य तिलकाकर्णाटकं
नाङ्कचकोराधीशोत्समगः प्रतापकल्पलीकंदः स किंवर्णनेयस्मारानिकरोद्धुं
भरुयिरक्रिनामिदेष्टाङ्करायोयश्रीभुजदंडमंडपनूलेसिंहवविश्राम्यति
नस्यचमत्कारमहीपनेत्रान्मद्वयोयपहासितसमस्तसुरसुंदरीसौंदर्यसारसंप
तिरकलंककलंकेन्दीवरंपंगनेहावभ्रमसभयाक्षिप्तविलजननयनकुरं
गवागर रामणीयकद्पनाकायमनोज्ञिस्त्रनवयौवनश्रीः शृंगारस्यागार
सवनिर्वेनिनाविभ्रमोङ्करणमाभोगः सौभाग्यभाग्यस्यरंङ्गपात्रातगत्तहम
हल्पस्यसर्वोत्नः पूरपूर्वप्रियथानभूनामिप्रियाप्रियंगुमंजरीप्रियंगुमंजरीत्नु

यस्याः पद्मानुकारिणी कान्तिर्लोचने च रंभाप्रतिस्पर्धिनी रूपसंपत्तिः कुम्भ
मंडले च सुमनोहारिणी केशपाकवरी भ्रूभंगवक्रे च भ्रमरकोड्डासिनी ल
लाटपटिका कर्णोत्पले च प्रवालानुकारिणी दंतच्छदच्छाया करचरा।
णयुगले च यस्याः सुवर्णमयं वचनं नूपुरं च पदे पदे मनोहरन्ति यस्याः
सुमधुरया वाचा सह श्रीशोभने कंठे कुसुममालिकालिकालयापल्ल
कवलरीमालया सह विराजते तिलकमंजरी किं बहुना यस्याः कान्तिनि
रस्कृत्यहारिणी लीलाचलत्स्वल्पवल्लीरूपसंभारा दूरनालसलमलाव।
ण्यलक्ष्मीरमः लभ्यलोकविलोचनाञ्जलिपुटैः पेपीयमानोपि सन्नंगोब

श्री॰ नं॰ ५०
40

वनमालिनंखरतनुनोरंगतनुरंगैरिव एवमनयोः सकलसंसारसारखरसास्वा
दमदिनमनसोर्यौनिहिवसाः कदाचिद्वहुलनवनहरणवहरवरणवक्रचुंबना
कमाणभरभम्यमानमंजरीजालगलदमंदमकरंदविंदुकर्ल्हसितेषु वि
विधविहंगविहारविदलितदलदलदनुरागैनरालेषु स्मरबंधुसुगंधिकेयवार
वाजिवाह्यालीषु वरदायाः पुष्पपुलिनपालिपादपवनलेषु रममाणयोः
परिणतेऽस्य वाहरणीकपोलकांतिरुद्धविनदेहपिंडकंडूयनाकृतिनवलिन
करकिमलयाबालकमेकमुद्ददेशालन्नमपरमपि पुष्पपानिहिनमुदद
नी काचिकचिदूर्ध्विनी हहिययदूर्ध्विनो ठहिपथमवननार

नो वाव लोकयेन स्वास्यदमकरोन योर नयन्ययो विषमविषादवेदनाव्यति
कर: करयत्रयाराकेनन ड्डः सहह: खहनमन मोर्वैरस्यमभूद्द मिराज्येजने
जीविनेच किमनेनापियत्नेनापन्यस्य न्येन सर्वथा सकलसुराझुर किरी।
टकोटिघोणमणिमरीचिचंचरीकचुंबिन चरंणोबुजमेबिकाधियेश्रनिय
घावहेमहेश्वरमिन्यन्योन्यमालोकयांचक्रनुः अथविपुलविपहिलचन
श्रमश्रणमनार्थमहणेनवाहणे श्रतिपादनार्थमिवावनायेमाणेबुरवि
रथनरंगमेघपरासक्तेदिवसमनेरिप्राकभरादिवनमः पटलेनापूर्य।
मानामुपादयछायासहहारीनहृ निनहरिहारिणालवणेरणोनराश्चमेर

श्री॰
नं॰
५१

41

मथ्यमानेषु गोमंडलेषु अस्ताचलवनदेवतानरक्तचंदनार्घ्येसलिल
स्नपनस्नपमानस्वलोहितायनिपथिस्थिमाख्यास्नु विकासविलासिनीभिः कुप
लमंडलीमंडनायक्रियमाणेषु पत्रभंगेषु भयेनेव पारावतैः आरब्धे पञ्जरके
चक्रमेणा विघटिष्यमाणचक्रवाककामिनी कुलरुणितकूजितव्याजेन दिवस
मन्नेत्स्ताचलगमने निवारयंतीभिरिव विरहविधुराभिः कमलिनीभिरिव
धायमानेषु प्रार्थनाप्राणमोजनलिपुटस्थितकमलनकुलेषु क्रमेण च पा
ष्प्रिमेभो निपितनरंगानरागनरनहणानास्वनासरसानुकारिकेसरायमानर
श्मिमंजरीजालजटिलमवलोकयनरणिमंडलमनिसभमभमडमराति

ऊहे भस्मस्थपावमानेषु हूरनलिनिमिरपटले क्रस्मागरुपंकपनेभंग भूय्यमा

णेष्विव वनान्तेषु विकचकुवलयवहलमेचकरुचिनिचयश्यामलीक्रि

यमाणेष्विव सलिलप्रायेषु नाभिच्छगच्छच्छदच्छायमानास्विव वनहरि

षु रत्नकलापिकुलकलापैः कालीक्रियमाणेष्विव शैलशिरःशिला

तलेषु कःजललोलविवर्त्यमानास्विव भवनभित्तिषु विरहिणीषु निः

श्वासधूमश्यामलीक्रियमाणेष्विव पाथावमयेषु कलस्तिकासलिलमि

पपमानास्विव कामुकविलासवासवेश्मवेदिषु सरांयसिंधुपैविहृप

मानेष्विव भूपभवनांगनेषु कलिकालकबुकायामिव गगननलतल्प्या।

श्री ना ५२

मरनगिरनिकरविद्धनरहिद्रविटविघदानलःक्रुलिंगेष्विवंगनत्क्रमानि।
हिंगनगणेषुकोघनीषुनिमिरकारिकेभमेरनभलीष्विवनिभिनानस्त्वशरी।
ष्यमानानस्त्वशरीपकलिकानस्त्वमवमाननपोदुंपुंडरीककल्माषिनकानिंदोप
रिसंघदसंदरेस्तनमथनलत्वगणलव्येत्वभिनदीरसमुद्रारमविड्डलव।
किनेनागायणावत्तःस्थलइवकोविदयिश्रियेकलयनिनागाविनाशिने
वियनिविटकोनमनुमरंनीषुवेघवानस्त्वभवनपानावनपनत्वियंनिभिषुचवि
भमरसंगनानस्त्वज्ञलटानस्त्वज्ञमुरिनीषुवनदीपालिविरहिनेषुवनवेरेषुचक्र
मिथुनेषुचजानेजरस्त्ववलकलकोनिकाभिनिनिधागवनारे नरुणानमलका

५२

ननमिवांजननगिरिगृहागर्भमिवेंद्रनीलमणिमहामंदिरोदरमिववि
शन्तिसकलजीवलोकं सलोकेश्वरः प्रियाप्रियंगमजरिप्रमादयप्रण
नप्रियकारिणमभंगानेगरर्थेहराहरमहेचनरारायनावधानमन्वि
यास्यामीतिनिभृतायायायथावासमयामीत् ननस्व प्रवेशिनप्रभावाय
प्रेरोषणायकारिणा नस्यास्त्विनेस्थिनः पोभ्रुहरयाइावचेटमाः विभ्र
नोह्यारिणीच्छायांचद्मायचशिवायच नमोगहबयेनस्मैनमस्कारंवका
रसा निन्यमुद्हनेनभ्रमनःसारंगरंजिने भूतिपाण्डुरगोवानसोमस्वामि।
नमोनमः एवंचनानिचिरान् तम्पालीरसमदुःसाइसमलिलोलीलैरिवा।

श्रीः
नेः
५२
43

ह्लावयं लोकं लोचन लोभनः सरस्वस्य ज्ञानः संवे ह्रोदयः यास्मिं सेस्तन वैरस
हणरणश्रां भिनो भ्रामनः कन्हो लोक केरंव कस्य पुनः काकोयिंह्न सायने
श्रयिव ध्यानस्वरनवारु वेद्र ह विभि विस्ला रिणीभि भेरा ज्ञाने येंज्ञगनी नथा
वथ मपि स्वेना यमाने पुनि नेनिह्रोटि नशंकयाह नहनः काको वराकः श्रिया
मविध्य स्वरनः स्थिनामपि यथा वक्रभ्र मंभ्रामपति श्रयिव मुग्याङ्गपुंय
यागकाविरपने ज्ञे मानयोवलवाः कणैकेरव श्रीकया ज्ञवल यं ज्ञेवें निका
नाश्रयि ककें स्वछल मुखिनो तिश्रि वरीमुक्ता फलालंकानया साङ्गावेद्र हि
मसोन कस्य ज्ञहने विनभ्र मंवेङ्का यत्रव मुक्तादाम मनोरथे नव हि
५२

रहस्यं निवाना यने गोष्ठी गोपवधूर्दधीनि मुष्यिनं ऊंभोगनान्वोछनी न
ह्विंवर्निचमालनीषुजस्वमग्रद्दालवोमालिका शुभ्राविभ्रमकारि
णः प्राणिकरोपयस्थनकोमुस्यनि नूपस्यालेविडालाः कवलयनिका
रोङ्गयपवुड्यास्वर्यारोणाः यार्थस्योराजहंसः परिहरनिवधूंचंद्रिकाविभ्र
लब्धाः पुंखन्याहर्षदोला धुजयपटग्निवरच्छायया ऊेहिमेके वलाह्ना
साहिन्त्सा नरलिननयनेनाभ्यास्यनेमस्यपीनः अपिच किंकर्तरक
णः स्वेवनिश्चियनः किंवासनोनंदिनो मुक्तास्वंरनविंदवः किमुमुया
निश्छदयारोहमः इत्थं भोनिममसोजननस्यजननयेन्यं गेगलनः यरा मिदोः

श्री॰
न॰
५५

ड्रेरविकासिजदमलरलमकुंदरागप्रसय: इति जनितमुदितरो: सिंड्वा
रस्तुगाभे किरनिकेरणजाले मएलेहैंमुखेषु हरचरणसरोजद्वन्द्वमारा
धयन्ती श्रुविजयायुयनीथेमाघनिश्रेजगाम इति त्रिविक्रमभट्टकृतौ
राजनानिवञ्चकहडामणिविरचितायां दमयन्तीकथायां द्वितीय उच्छ्वासः